

Utlåtande 2011: RII (Dnr 424-484/2000)

Vuxna dövas, bl.a. döva invandrares, möjlighet till kommunal vuxenutbildning

Motion (2000:25) av Lars Rådth (S)

Minoritetsåterremiss från kommunfullmäktige den 25 september 2006

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2000:25) av Lars Rådth (S) om ”Vuxna dövas, bl.a. döva invandrares, möjlighet till kommunal vuxenutbildning” anses besvarad med vad som anförs i detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Ulla Hamilton anför följande.

Ärendet

Lars Rådth (S) har i en motion (2000:25) framfört att samhället måste undanröja hinder som finns för personer med olika förutsättningar att delta i utbildning. I motionen föreslås att ett antal punkter ska utredas av socialtjänstnämnden och utbildningsnämnden.

Kommunfullmäktige beslöt den 25 september 2006 att återremittera ärendet.

Beredning före minoritetsåterremiss

Motionen remitterades för synpunkter till utbildningsnämnden och socialtjänstnämnden.

Utbildningsnämnden behandlade ärendet vid sammanträde den 23 november 2000. Nämnden var positiv till att närmare utreda motionens första förslag, dvs. vilka förutsättningar, behov och hinder som finns för att döva ska delta i vuxenutbildningen. Först därefter kan utbildningsnämnden ta ställning till eventuella insatser som kan bli aktuella.

Socialtjänstnämnden behandlade ärendet vid sammanträde den 19 september 2000. Nämnden ansåg att det är angeläget att staden stödjer ett utvecklingsarbete för att ge vuxna döva ökade förutsättningar för integration och delaktighet.

Beredning efter minoritetsåterremiss

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret konstaterar i ett tjänsteutlåtande den 9 oktober 2009 att ett stort antal reformer har genomförts för att underlätta för vuxna invandrade med teckenspråk att studera inom vuxenutbildningen sedan motionen skrevs.

Mina synpunkter

Motionären tar upp en angelägen fråga, nämligen alla människors rätt till utbildning. Mycket har hänt sedan motionen lades. År 2007 undertecknade Sverige FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionshinder. I och med detta har ett större ansvar lagts på länderna och i förlängningen på kommunerna vad gäller bland annat teckenspråkiga personers rättigheter.

Stockholms stad har också genomfört ett antal satsningar och projekt. År 2002-2003 bedrevs t.ex. "Framtidsvalet", vars syfte var att utveckla en god infrastruktur för vuxnas lärande. En av delarna i detta var att göra en kartläggning av studerande med funktionsnedsättning och vilket behov av stöd som fanns bland utbildningsanordnare. Vuxenteamet, som startades på försök 2005 och permanentades 2006, är ytterligare en insats för denna grupp. Teamets uppdrag är att tillgängliggöra vuxenutbildningen för personer med funktionsnedsättning och att öka kompetensen hos utbildningsanordnarna beträffande studerande med funktionshinder.

Inom ramen för dessa projekt har också kontakter tagits med ett antal olika föreningar, bland annat Stockholms dövas förening för att informera om verksamheten och möjligheterna att studera vid den kommunala vuxenutbildningen i Stockholms stad. Arbetet med att tillgängliggöra stadens olika verksamheter bedrivs kontinuerligt och 2010 är slutåret för stadens tioåriga tillgänglighets-

projekt där vi har satsat totalt 1,2 miljarder kronor på att göra Stockholms stad mer tillgänglig. Från och med 2011 är tillgänglighetsarbetet en integrerad del i stadens samtliga verksamheter. I detta arbete ingår naturligtvis att anpassa stadens verksamheter för döva, oavsett om de är födda i Sverige eller i något annat land.

Den 1 juli 2009 trädde den nya språklagen ikraft som slår fast att det svenska teckenspråket är ett nationellt minoritetsspråk och att det allmänna ska ha ett särskilt ansvar för att skydda och främja detta språk. I lagen sägs bland annat att alla som tillhör en nationell minoritet ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket.

Vidare har ett antal reformer genomförts för att underlätta för vuxna invandrare med teckenspråk att studera inom vuxenutbildningen. Stockholms dövas förening drev Slussprojektet med start 2001 med syfte att sprida kunskaper om döva invandrades situation. Under 2005 involverades staden i projektet för att få ökad kvalitet i undervisningen av teckenspråkiga invandrare. Under 2007 påbörjade Stockholms stad en försöksverksamhet med teckenspråk för invandrare TFI/SFI. Undervisningen bedrivs idag i teckenspråkig miljö i Dövas hus i Stockholm där numera alla teckenspråkiga invandrare i Stockholms stad studerar.

Bilaga

Motion (2000:25)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Per Bolund* (MP) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande

1. Att bifalla motionen
2. Att komplettera programmet för delaktighet för personer med funktionsnedsättning med delmål för tillgänglighetsarbetet
3. Att säga följande

Det är till att börja med anmärkningsvärt att det tagit över tio år att besvara motionen.

Inte desto mindre är förslagen ännu i dag aktuella. Det behövs en analys och kartläggning av förutsättningar, behov och hinder för döva i Stockholm, bl.a. döva invandrare. Enligt uppgifter i motionen fanns då cirka 250 döva invandrare i staden, samtidigt som bara två döva invandrare någonsin klarat SFI med godkänt. Förhoppningsvis är det en bättre situation i dag men detta behöver undersökas.

Det behövs också fler förslag på hur tillgängligheten kan öka, och hur hinder för döva kan undanröjas inom exempelvis kommunens utbildningar och skolor. Dessutom bör det samlade ansvaret för tillgänglighetsarbetet i Stockholms stad ligga under kommunstyrelsen.

Sedan är det bra att det nya ”Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning” tagits fram i samarbete med stadens förvaltningar och bolag samt handikapporganisationer och att det tar sin utgångspunkt i FN-konventionen. Likaså att programmet görs till en del av stadens styrdokument och ska ingå i det integrerade ledningssystemet, ILS. Programmet behöver dock kompletteras med delmål för tillgänglighetsarbetet.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Carin Jämtin* och *Tomas Rudin* (båda S) enligt följande.

Det är positivt att det sedan motionen skrevs har genomförts förbättringar rörande dövas situation inom stadens olika verksamheter. Det är dock viktigt att man inte slår sig till ro utan fortsätter arbetet med att tillgängliggöra de olika verksamheterna. Dövas situation inom utbildningsområdet kan fortsatt förbättras och det är viktigt att staden tar ett ansvar för att förbättringar sker.

Nu när stadens tillgänglighetsprojekt lider mot sitt slut är det viktigt att samtliga nämnder fortsätter ett aktivt arbete med att göra staden tillgänglig för alla. För att förvissa sig om stadens verksamheter fortsätter att ta tillgängligheten på allvar har vi föreslagit att en central samordningsfunktion inrättas. Denna funktion bör också kunna verka pådrivande gentemot nämnderna.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2000:25) av Lars Rådh (S) om ”Vuxna dövas, bl.a. döva invandrarres, möjlighet till kommunal vuxenutbildning” anses besvarad med vad som anförs i detta utlåtande.

Stockholm den

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Ulla Hamilton

Ylva Tengblad

ÄRENDET

Lars Rådth (S) har i en motion (2000:25) framfört att samhället måste undanröja hinder som finns för personer med olika förutsättningar att delta i utbildning. I motionen föreslås att ett antal punkter ska utredas av socialtjänstnämnden och utbildningsnämnden.

Kommunfullmäktige beslutade att återremittera motionen den 25 september 2006 efter beslut i kommunfullmäktige.

BEREDNING FÖRE MINORITETSÅTERREMISS

Motionen har för synpunkter remitterats till utbildningsnämnden och socialtjänstnämnden.

Utbildningsnämnden beslöt den 23 november 2000 att godkänna förvaltningens förslag till remissyttrande.

Reservation till förmån för eget förslag till beslut om att motionen bifalls, anfördes av *Erik Nilsson m fl* (s), *Margareta Olofsson m fl* (v) och *Sabina Bossi* (mp).

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 2 augusti 2000 har i huvudsak följande lydelse.

Den kommunala vuxenutbildningen riktar sig till alla målgrupper och förvaltningen arbetar aktivt med att nå grupper som normalt inte söker sig till vuxenutbildning. Då det gäller barndomsdöva personer finns det av naturliga skäl stora svårigheter som måste övervinnas. Bland invandrare och flyktingar synliggörs handikappet ofta i samband med sfi-start. I Stockholm finns Alviksskolan som i mycket begränsad omfattning bedriver kommunal vuxenutbildning med för närvarande ca 6-8 studerande. Men skolan riktar sig till hörselskadade, alltså inte döva. Förvaltningen har en interkommunal samverkan när det gäller utbildning för döva och hörselskadade. Idag deltar ett trettiotal vuxna studerande, främst invandrare som studerar sfi, i denna riktade undervisning.

Mot bakgrund av att staden inte själva har utbildning för döva kan det finnas skäl att utreda, och därmed finna en lösning, på vem som i framtiden ska anordna utbildning för döva. Att handikapperspektivet ska genomsyra all utbildning och att information och tillgänglighet bör nå alla oavsett handikapp är viktigt. I Kunskapslyftets slut-

betänkande (SOU 2000:28) behandlas de funktionshindrades rätt till utbildning och förvaltningen avvaktar förslag till förändringar som utredningen kan resultera i.

Förvaltningen ställer sig positiv till att närmare utreda den första punkten, d v s vilka förutsättningar, behov och hinder som finns för att döva ska delta i vuxenutbildningen. Först därefter kan utbildningsnämnden ta ställning till eventuella åtgärder och insatser som kan bli aktuella.

De övriga punkterna anser förvaltningen är för detaljerade. Dessa utredningsförslag förutsätter ovanstående kartläggning/utredning innan ett ställningstagande kan tas.

Socialtjänstnämnden beslöt den 19 september 2000 att som svar på remissen åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 4 september 2000 har i huvudsak följande lydelse.

Lars Rådhs (s) tar i sin motion upp en angelägen fråga. Stadens verksamheter och service ska bidra till att människor ges möjligheter att forma sina liv utifrån egna förutsättningar och önskemål. En självklar utgångspunkt är att människor med funktionshinder ska ha samma möjligheter som andra att leva ett självständigt liv och ha ett arbete. Att skapa förutsättningar för integration såväl av funktionshindrade som av personer med annat etniskt ursprung är en av stadens viktigaste framtidsfrågor.

Socialtjänstnämnden ansvarar för stadsövergripande frågor rörande omsorg om fysiskt och psykiskt funktionshindrade medan utbildningsnämnden har motsvarande ansvar inom utbildningsområdet. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att utveckla verksamheter för personer i behov av särskilda insatser. Förvaltningen bedömer därför att motionärens förslag att socialtjänstnämnden tillsammans med utbildningsnämnden ska få i uppdrag att inrätta en kommunal vuxenutbildning för döva invandrare främst är en fråga för stadsdelsnämnderna. Det kan dock vara svårt för enskilda stadsdelsnämnder att skapa verksamheter riktade till mindre grupper. Lokal samordning mellan flera stadsdelsnämnder kan vara en lösning då antalet döva invandrare troligen är för få för att stadsdelsnämnderna var för sig ska kunna inrätta sådan verksamhet. Alternativt kan en central samordning genom utbildningsnämnden vara en lämplig lösning.

Socialtjänstnämnden svarar vidare för bidragsgivning till frivilliga organisationer som bedriver verksamheter inom socialtjänstens område. Nämndens organisations- och föreningsutskott har beviljat verksamhetsbidrag till tre föreningar som riktar sig till döva och hörselskadade personer. Stockholms döva förening har fått 730 tkr i verksamhetsbidrag för 2000, Hörselskadades förening har fått 500 tkr och Föreningen för hörselskadade och döva barn och deras föräldrar har fått 350 tkr samt 135 tkr för kolloverksamhet.

Verksamheten inom de tre föreningarna är inriktade bl.a. på intressepolitiskt arbete för tillgänglighet och delaktighet i samhället för målgruppen döva och hörselskadade, samhällsinformation till medlemmarna, kurser i teckenspråk, aktiviteter av olika slag

etc. Föreningen för hörselskadade och döva barn och deras föräldrar har genom sitt arbete medverkat till att ett gymnasium för döva ska inrättas i staden.

Stockholms dövas förening har under tre år 1996-11-20 – 1999-12-31 beviljats pengar från Allmänna Arvsfonden för att arbeta med projektet ”Döva invandrare”. Det finns ca 250 döva personer med invandrabakgrund i Stockholm och ca 60 döva elever med invandrabakgrund på Manillaskolan. Målet för projektet har bl.a. varit att utveckla självständiga döva invandrare, utveckla ny verksamhet vad gäller information och utbildning för döva invandrare samt skapa en dialog och samverkan med samhället vad gäller samhällets ansvar för invandrade döva. Socialtjänstnämndens organisations- och föreningsutskott beviljade i maj 2000 tkr till Stockholms dövas förening till ett fortsatt projektarbete med samma inriktning.

Sammantaget anser förvaltningen att frågan om utbildning och integration av vuxna döva är viktig. Det är angeläget att staden i olika former stöder ett utvecklingsarbete för att ge denna grupp funktionshindrade ökade förutsättningar för integration och delaktighet i samhället.

BEREDNING EFTER MINORITETSÅTERREMISS

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

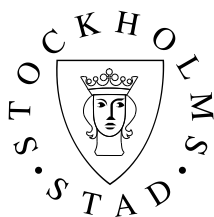
Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 9 oktober 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Motionären uppmärksammade specifikt dövas förutsättningar för studier. Stadsledningskontoret kan konstatera att det även för gruppen vuxna studerande med teckenspråk har genomförts ett antal nya reformer i syfte att underlätta gruppens möjligheter till studier. År 2003 infördes ett rekryteringsbidrag för vuxenstuderande. Bidraget lämnades till vuxna över 25 år som har kort utbildning och som var eller riskerade att bli arbetslösa, eller som på grund av funktionshinder behövde extra tid för att studera. Vuxenteamets studie- och yrkesvägledare arbetade med rekryteringsbidraget under åren 2005-2006. Kontakt togs med olika handikappföreningar bland annat Stockholms dövas förening för att informera om möjligheter att studera vid den kommunala vuxenutbildningen i Stockholms stad.

Det vanligaste ämnet, enligt kontoret, som teckenspråkiga vuxna behöver komplettera sin gymnasieutbildning med är engelska. Dessa kurser erbjuds som distansstudier, där undervisande lärare får handledning av Vuxenteamet. Teckenspråkiga vuxna introduceras på skolan av Vuxenteamet för att få bästa möjliga förutsättningar för sina studier. Uppföljning av studierna och teckenspråkstolkningen sker en tid efter start.

Ett antal reformer har genomförts för att underlätta för vuxna invandrare med teckenspråk att studera inom vuxenutbildningen. Stockholms dövas förening drev Slussprojektet med start 2001 med syfte att sprida kunskaper om döva invandrares situation. Under 2005 involverades staden i projektet för att få ökad kvalitet i undervisningen av

teckenspråkiga invandrare. Sedan 2007 bedriver Stockholms stad en försöksverksamhet med teckenspråk för invandrare, TFI/SFI, i samarbete med Västerviks folkhögskola. Undervisningen bedrivs i teckenspråkig miljö på Dövas hus i Stockholm där numera alla teckenspråkiga invandrare i Stockholm stad studerar.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2000:25

2000:25

Motion av Lars Rådh (s) om vuxna dövas, bl.a. döva invandrades, möjlighet till kommunal vuxenutbildning

Utbildning och kunskap är grundläggande förutsättningar för att kunna få ett arbete, för att kunna delta i samhällslivet och för att kunna få ett gott socialt liv.

Samhället måste därför arbeta för att undanröja de hinder som finns för att människor med olika förutsättningar ska kunna få tillgång till och tillgodogöra sig utbildning och kunskap. Hindren varierar och måste hanteras utifrån varje individs unika förutsättningar och behov.

Vi vet utifrån funktionshindrades egna erfarenheter och de kartläggningar som gjorts bl.a. inom ramen för utvärderingen av kunskapslyftet att hindren för många funktionshindrade är många och i praktiken ibland närmast oöverstigliga. Detta leder till att många inte får den utbildning de behöver eller utbildning som motsvarar deras möjligheter och önskemål. I kombination med andra hinder och svårigheter leder detta till en generellt lägre utbildningsnivå, lägre lön, högre arbetslöshet och ofta till socialt utanförskap och utslagning.

Vi kan inte acceptera att en stor grupp människor på detta sätt i praktiken ställs utanför utbildningsmöjligheter med de personliga konsekvenser som kan bli följden. Utöver de personliga och sociala skälen måste också arbetsmarknadens behov av arbetskraft väga tungt. På arbetsmarknaden finns redan idag en arbetskraftbrist inom många områden som leder till lägre tillväxt och färre nya jobb. Inom några år förvärras bristen av att allt större grupper går i pension. Mot den bakgrunden måste vi också ur samhällsekonomisk synpunkt göra vårt yttersta för att undanröja hindren för att människor ska kunna få en utbildning som ger dem möjlighet att bidra till samhällets utveckling och ekonomi.

I ett startskede och i ett kortsiktigt perspektiv kan speciella insatser riktade till relativt små grupper som möts av stora hinder bli kostsamma men sett i det perspektiv som skisseras ovan är det inte bara socialt nödvändigt utan också en nödvändighet ur ekonomisk synvinkel.

En grupp som p.g.a. sitt funktionshinder möts av speciellt svåra hinder är de döva. För sin kommunikation är de barndomsdöva beroende av att kommunicera med teckenspråk. Bl.a. bristen på teckenspråkiga lärare i kommunen och tolkar innebär att möjligheterna att utbilda sig och att få den valfrihet man behöver är inskränkt.

De flesta barndomsdöva som trots allt deltar i kommunal vuxenutbildning är hänvisade till utbildning via teckenspråkstolkar vilket i sig är en mycket dyrbar och dålig lösning. Om de överhuvudtaget får tolk p.g.a. den rådande tolkbristen och oklarheter om betalningsansvaret för tolkningen.

Behovet för vuxna av återkommande utbildning ökar och är lika för döva som för alla andra grupper. Det behövs alltså möjligheter att få tillgång till utbildning på ett helt annat sätt än vad som är möjligt idag. Behovet av uppsökande verksamhet och aktiv studievägledning är mycket stora. Det handlar alltså både om att undanröja konkreta hinder och få de praktiska hjälpmedel och stöd som behövs för att klara sin utbildning men också om att i ett första skede uppsöka, motivera och ge aktiv vägledning. För många behövs sannolikt en personlig rådgivare, eller mentor, under delar av eller under hela studietiden. Anledningen är att många vuxna döva idag har negativa erfarenheter av grundskoleutbildning från en tid före 80-talet då de förvägrades att använda teckenspråk i skolan vilket gjort deras självkänsla för utbildning låg.

Det stöd man behöver måste samordnas på ett sådant sätt att individen inte ska behöva besöka, ansöka och bedömas av flera olika instanser ofta också beroende på var i livet man befinner sig. I utbildning, i arbete eller fritid. Det måste vara enkelt att få det stöd och den vägledning man behöver.

Särskilt utsatta är de döva flyktingar och invandrare som kommer till Sverige. De behärskar av naturliga skäl inte svenskt teckenspråk, de har varierande utbildningsbakgrund och ofta ingen utbildning alls. Många är analfabeter. De ska alltså både erövra ett språk överhuvudtaget, lära sig svenskt teckenspråk och dessutom svenskt samhälle och de ämneskunskaper som behövs för att kunna få ett jobb. Tyvärr skall de också ofta erövra denna kunskap via teckenspråkstolk, trots att de inte förstår svenskt teckenspråk. Enligt uppgifter är det bara två döva invandrare någonsin som klarat SFI testen och fått godkänt. I Stockholm finns det idag ca 250 döva invandrare och 60 döva invandrade skolbarn.

Sammantaget visar denna bakgrund på behov av insatser på flera områden. Förändringar behövs inom SFI och grundläggande vuxenutbildning, inom gymnasial vuxenutbildning, inom yrkesutbildning och högskola liksom inom yrkes- och studievägledning och på hjälpmedels- och stödsidan.

Allt detta kan ligga inte inom stadens ansvar men staden ansvarar för betydande verksamheter. Jag föreslår att ett arbete startar med följande delar:

En kartläggning och analys av förutsättningar, behov och hinder och som sedan resulterar i ett antal konkreta åtgärder och verksamheter som syftar till att ge döva reella möjligheter att få tillgång till och tillgodogöra sig vuxenutbildning.

- En särskild utbildningsverksamhet för döva invandrare inrättas. Verksamheten ska ge socialt stöd när de behövs och undervisa i teckenspråk och ge möjligheter för de studerande att uppnå SFI nivå. Uppdraget att skapa en sådan verksamhet bör gå till utbildningsnämnden som kan samordna berörda enheter såsom SFI och grundläggande vuxenutbildning.
- Utred i samverkan med de döva och deras organisation hur man ska arbeta för att nå de döva inom kommunen som idag av olika skäl är arbetslösa, lågutbildade eller socialt isolerade med information, vägledning och motivation för att de ska söka sig till utbildning samt utreda förutsättningarna att anordna en central kommunal vuxenutbildning för barnomsdöva.
- Analysera och lägg fram förslag på hur man kan öka tillgängligheten, ge individuellt anpassat stöd och undanröja hinder för döva inom kommunens olika utbildningar och skolor.
- Ge kommunens "Centrum för studieinformation" i uppdrag att genom uppsökande verksamhet, aktiv studievägledning och "mentorer" ge döva ökade möjligheter och bättre stöd att få en god utbildning.

Dessa åtgärder och förslag är riktade mot döva men också andra funktionshinder innebär till stor del svårigheter att få en god utbildning och medföljande problem att få arbete etc..

Erfarenheterna från arbetet riktat mot de döva måste därför utvärderas och få en fortsättning för andra funktionshindrade grupper.

Ett framgångsrikt arbete förutsätter ett nära samarbete med dövas organisation där deras erfarenheter och nätverk måste vara utgångspunkten i arbetet. Hinder och brister som ligger hos staten, landstinget eller andra aktörer måste kartläggas och kommunen bör via brev, uppvaktningar eller på andra sätt begära nödvändiga förändringar.

Kommunfullmäktige föreslår besluta att

1. ge utbildningsnämnden i uppdrag att analysera och kartlägga förutsättningar, behov och hinder samt föreslå åtgärder enligt ovan
2. ge socialtjänstnämnden och utbildningsnämnden i uppdrag att inrätta en kommunal grundutbildning för döva invandrare
3. ge utbildningsnämnden i uppdrag att utreda hur man kan nå, informera och motivera döva arbetslösa och isolerade att söka sig till vuxenstudier
4. ge kommunstyrelsen och utbildningsnämnden i uppdrag att analysera och lägga fram förslag på hur man kan öka tillgängligheten, ge individuellt anpassat stöd och undanröja hinder för döva inom kommunens olika utbildningar och skolor.
5. ge utbildningsnämnden i uppdrag att genom uppsökande verksamhet, aktiv studievägledning och "mentorer" ge döva ökade möjligheter och bättre stöd att få en god utbildning.

Stockholm den 10 april 2000

Lars Rådh